

УДК 338.33

Д. М. Потьомкін

кандидат економічних наук, доцент

ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет” (м. Дніпро)

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГОСТИННО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті обґрунтовано напрями інноваційного розвитку підприємств гостинно-ресторанного господарства. Визначено, що напрями інноваційного розвитку підприємств необхідно формувати, базуючись на складових оцінки конкурентоспроможності продукції (послуг). Запропоновано використовувати поняття конкурентоспроможності продукції підприємства, що базується на аспектах виробництва, реалізації та споживання, а також елементи стратегії підприємства й сучасні тенденції в гостинно-ресторанному бізнесі.

Ключові слова: інноваційний розвиток, конкурентоспроможність послуг, готельно-ресторанне господарство.

I. Вступ

Інноваційний шлях розвитку економіки України передбачає використання нововведень як основи переходу на новий, більш прогресивний рівень функціонування суспільства. Від рівня розвитку закладів сфери готельно-ресторанного господарства залежить як матеріальний, так і духовний та культурний розвиток суспільства, добробут громадян. Характерними ознаками розвитку сфери готельно-ресторанного господарства є підвищений рівень конкуренції, висока швидкість змін якості продукції та послуг, виникнення нових видів послуг та швидке освоєння нових ринків, що потребує від підприємств формування інноваційних напрямів розвитку інструментів забезпечення конкурентоспроможності та зміцнення конкурентних позицій.

Проблема інноваційного розвитку як на рівні підприємств, так і на рівні економіки загалом набула особливої актуальності серед українських і зарубіжних учених-економістів. Інноваційний розвиток досліджували відомі зарубіжні науковці: Р. Уотермен, Р. Фостер, К. Фрімен, Й. Шумпетер та ін. Вагомий внесок у дослідження інновацій та інноваційного розвитку зробили О. Амоша, Д. Воронков, В. Геєць, С. Ілляшенко, Л. Федулова, Ю. Шипуліна.

Тенденції, перспективи, концептуальні фактори та організаційно-економічні засади розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства досліджено в працях [1; 3; 5; 6; 10], оцінку конкурентоспроможності послуг у готельно-ресторанних комплексах представлено в дослідженні [15]. Необхідність забезпечення конкурентоспроможності продукції в процесі інноваційного розвитку підприємств доведено в наукових розробках [7, с. 21; 8; 13].

Незважаючи на велику кількість праць учених щодо вирішення проблеми інноваційного розвитку підприємств, відчувається дефіцит досліджень у сфері формування напрямів інноваційного розвитку з урахуванням у якості методичного підґрунтя складових конкурентоспроможності послуг підприємств готельно-ресторанного господарства.

II. Постановка завдання

Метою статті є обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств гостинно-ресторанного господарства на основі складових оцінки конкурентоспроможності послуг. Досягнення зазначеної мети базується на вирішенні таких завдань: дослідження сучасних підходів до тлумачення поняття “інноваційний розвиток” як теоретичного підґрунтя при забезпеченні конкурентоспроможності підприємства; визначення елементів інноваційного розвитку підприємства; формування методичного підходу до обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств гостинно-ресторанного господарства.

III. Результати

Інноваційний розвиток як поняття розглядають у зв'язку з поняттями “інновації”, “інноваційний потенціал” та “інноваційний процес”. О. Полінкевич, узагальнюючи існуючі підходи авторів до тлумачення поняття “інновація” залежно від об'єкта та предмета дослідження, пропонує розглядати інновації як: зміни, процес, результат, нову комбінацію (підхід, думку, можливість), комерціалізацію, перевагу [11, с. 31]. О. Дідченко та А. Ткачук наголошують на існуванні статичного й динамічного підходів до визначення поняття “інновація” та виділяють його характерні ознаки: процес створення чи впровадження нових споживчих вартостей; зміна системи в процесі розвитку; результат виробничої чи інтелектуальної діяльності; ком-

плекс заходів зі створення нових речей; нові думки, способи, предмети [4, с. 37–38].

Основні підходи до визначення поняття “інноваційний розвиток” систематизовано та охарактеризовано в праці [4, с. 39] так: макроекономічний підхід (ототожнює інноваційний розвиток із науково-технічним прогресом і надає йому рис загальності, всебічності та глобальності протікання); підхід із позицій реалізації внутрішнього потенціалу (інноваційний розвиток залежить від ресурсозабезпеченості); підхід, що характеризує інноваційний розвиток як процес систематичних реалізацій нововведень.

К. Поляковська групує дефініції поняття “інноваційний розвиток”, які представлені в публікаціях українських і зарубіжних науковців, згідно з макро- та мікроекономічними підходами та виокремлює їх відмінні ознаки [12, с. 95]. Згідно з макроекономічним підходом, інноваційний розвиток характеризується як розвиток, що підвищує науково-технічний рівень виробництва, забезпечує ефективне використання ресурсів; процес структурного вдосконалення завдяки новим знанням; стратегія, базовою основою якої є впровадження новацій; результат реалізації нововведень у всіх сферах економіки та системі управління інституціональної структури (В. Головатюк, Ю. Драчук, А. Кабанов, М. Колесник, Г. Кореняко, Д. Мержоєва, І. Нікітенко, В. Соловійов, А. Тофанчук, О. Яременко). Згідно з мікроекономічним підходом, інноваційний розвиток має такі відмінні ознаки: процес створення та комерціалізації інновацій; пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу, пов'язані з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту; розвиток, основою забезпечення якого є унікальні знання; процес спрямованої закономірної зміни стану об'єкта управління, що залежить від його інноваційного потенціалу та джерелом якого є інновації; досягнення досконалого стану завдяки науково-технічному прогресу; процес розробки нових рішень; процес цілеспрямованого руху підприємства до збалансованого інноваційного стану (І. Амоева, П. Долей, С. Ілляшенко, В. Кравченко, В. Найдюк, В. Никифорова, Н. Семенова).

О. Мороз виділяє інноваційний процес та інноваційний потенціал як взаємодоповнюючі складові інноваційного розвитку підприємства, єдність яких створює синергетичний ефект, необхідний для переходу від одного якісного стану до іншого [9, с. 150].

Д. Воронков серед елементів інноваційного розвитку виділяє такі: сутність (економічне зростання), основа (постійні та системні нововведення в усіх функціональних підсистемах підприємства), мета (формування та збереження конкурентних переваг), передумови (зміни чинників внутрішнього та

зовнішнього середовищ підприємства) [2, с. 32].

О. Полінкевич зазначає, що, визначаючи поняття “інноваційний розвиток”, потрібно враховувати положення загальної теорії розвитку, оскільки інноваційний розвиток як складова економічної еволюції повинен містити риси цієї категорії: кількісно-якісні зміни (біфуркаційність, закономірність, адаптивність, циклічність); джерело перетворень (невизначеність, ризикованість, динамічність); зміни в часі (нерівномірність, дискретність, періодичність); цілеспрямований процес (умотивована спрямованість, незворотність, реорганізація) [11, с. 31–32].

У праці [11, с. 33] запропоновано розмежовувати поняття “інновація”, “інноваційний процес” та “інноваційний розвиток підприємств” за критеріями: об'єкт дослідження, дії з об'єктом дослідження, результат упровадження та ціль використання. При цьому, на відміну від інших понять, інноваційний розвиток є єдиним, що за метою використання передбачає підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства, отримання конкурентних переваг.

Аналіз існуючих підходів до тлумачення понять “інновація” та “інноваційний розвиток”, а також урахування наявних елементів інноваційного розвитку дають змогу стверджувати, що в основу формування напрямів інноваційного розвитку повинні бути покладені складові конкурентоспроможності продукції (послуг) підприємства як елемента, що визначає конкурентоспроможність систем більш високого порядку (підприємств, галузей, регіонів, кластерів, країн тощо).

У дослідженні [14, с. 5–6] на основі традиційних і новітніх підходів до тлумачення конкуренції вдосконалено сутність поняття “конкурентоспроможність продукції підприємства”, яке запропоновано визначати як сукупність якісних і вартісних властивостей продукції, що забезпечуються в процесі виробництва, реалізації та споживання, а також яке характеризує здатність підприємства досягати й утримувати конкурентні переваги над аналогічною продукцією та забезпечувати сталий розвиток при потенційному задоволенні сформованих на інноваційних засадах потреб споживачів. Використання цього поняття дасть можливість врахувати аспекти виробництва, реалізації та споживання продукції, а також сутність поняття “інновації”; надасть змогу з більшою аргументованістю сформулювати напрями інноваційного розвитку підприємства.

Таким чином, на методичному рівні напрями інноваційного розвитку підприємства повинні бути обґрунтовані за допомогою елементів оцінки конкурентоспроможності продукції (послуг), що забезпечить структурно-логічний зв'язок між метою інноваційно-

го розвитку та управлінськими рішеннями щодо її досягнення.

У праці [14, с. 14] обґрунтовано напрями розвитку підприємства за допомогою елементів стратегії, а в дослідженні [16, с. 147–148] запропоновано визначати напрями конкурентоспроможного розвитку підприємства, базуючись на елементах географічного вектора зростання та показниках оцінювання конкурентоспроможності продукції, а саме: ринковий, маркетинговий, виробничий та ресурсний. Групування сучасних тенденцій

розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу навколо складових оцінки конкурентоспроможності послуг дає змогу визначити зміст напрямів інноваційного розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства (рис.). Зазначимо, що запропоновані складові напрямів інноваційного розвитку є джерелом конкурентних переваг підприємств і можуть бути використані в якості параметрів оцінки конкурентоспроможності послуг підприємств гостинно-ресторанного господарства.

Рис. Методичний підхід до обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства

Джерело: сформовано автором на підставі [6, с. 251; 10, с. 151–153; 16, с. 147–148].

IV. Висновки

Отже, було сформовано методичний підхід до обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства на основі складових оцінки конкурентоспроможності послуг. Запропоновано використовувати поняття конкурентоспроможності продукції, яке враховує аспекти виробництва, реалізації та споживання, а також елементи стратегії підприємства й тенденції розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу.

Напрямом подальших досліджень має бути розробка методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності продукції (послуг) підприємств готельно-ресторанного господарства з урахуванням умов конкуренції на кожному ринку.

Список використаної літератури

1. Волковська Я. В. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Нау-*

ковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 12. С. 82–85.

- Воронков Д. К. Управління змінами на підприємстві: теорія та прикладні аспекти: монографія. Харків, 2010. 340 с.
- Давидова О. Ю., Ліннік В. Ю. Концептуальні фактори розвитку готельно-ресторанної галузі України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка.* 2015. Т. 20. Вип. 5. С. 93–96.
- Дідченко О. І., Ткачук А. В. Сутність поняття “інноваційний розвиток” підприємства. *Економічний вісник ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет”.* 2015. № 2 (2). С. 36–41.
- Коваленко Н. О. Перспективи розвитку готельно-ресторанної справи в Україні. *Наука й економіка.* 2015. Вип. 4. С. 106–112.
- Краснокутська Н. С., Ткаченко О. П., Верменик А. С. Стан та перспективи розвит-

- ку ресторанного господарства України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 2 (2). С. 245–252.
7. Мелень О. В. Інноваційний розвиток та конкурентоспроможність машинобудівних підприємств. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2013. № 20. С. 18–21.
 8. Михайліченко Г. І. Інноваційний розвиток туристичних підприємств: напрями змін та фактори впливу. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_34.
 9. Мороз О. С. Інноваційний розвиток підприємства: сутність та проблема визначення складових частин. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка*. 2012. Вип. 20. С. 148–150.
 10. Нагорняк Г. С., Малюта Л. Я., Мельник Л. Я., Шерстюк Р. П. Організаційно-економічні засади розвитку інноваційного процесу вітчизняних закладів готельно-ресторанної сфери в туристичному контексті. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2017. Вип. 1. С. 149–158.
 11. Полінкевич О. Критерії розмежування понять "інновації", "інноваційний процес" та "інноваційний розвиток підприємства" в новій економіці. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 4. С. 31–36.
 12. Полясковська К. В. Інноваційний розвиток підприємств: сутність та особливості у сфері торгівлі. *Економіка розвитку*. 2014. № 3 (71). С. 93–99.
 13. Ткаченко А. М., Дробецька Т. О. Формування інноваційних підходів до управління металургійним підприємством: монографія. Дніпропетровськ, 2015. 262 с.
 14. Чернишева О. М. Оцінка конкурентоспроможності продукції підприємств шинного виробництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2016. 20 с.
 15. Чуйко А. М., Чуйко М. М., Асауленко Є. І. Розробка нових конкурентоспроможних послуг у готельно-ресторанних комплексах. *Молодий вчений*. 2015. № 10 (1). С. 23–28.
 16. Chernysheva O. M. Tire enterprises strategy: applied aspects. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2016. № 2 (4). С. 146–152.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2017.

Потёмкин Д. Н. Формирование направлений инновационного развития предприятий гостинично-ресторанного хозяйства

В статье обоснованы направления инновационного развития предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. Определено, что направления инновационного развития предприятий необходимо формировать, основываясь на составляющих оценки конкурентоспособности продукции (услуг). Предложено использовать понятие конкурентоспособности продукции предприятия, которое основано на аспектах производства, реализации и потребления, а также элементы стратегии предприятия и современные тенденции в гостинично-ресторанном бизнесе.

Ключевые слова: инновационное развитие, конкурентоспособность услуг, гостинично-ресторанное хозяйство.

Potiomkin D. Formation the Directions of Innovative Development of the Hotel and Restaurant Enterprises

The article is devoted to the foundation of the directions of innovative development of the hotel and restaurant enterprises. The necessity of the innovative development as an instrument of the providing the hotel and restaurant enterprises competitiveness has been proved. The shortage of researches in the formation of the directions of innovative development with connection of components of the hotel and restaurant enterprises services competitiveness as a methodic base has been revealed. The tasks for the foundation of the directions of innovative development of the hotel and restaurant enterprises are: to research the modern approaches to the determination of definition "innovative development" as a theoretic base in the providing of the enterprise competitiveness; to determine the elements of the innovative development of enterprise; to form the methodic approach to the foundation of the directions of innovative development of the hotel and restaurant enterprises.

The definition "innovation" is determined as changes, process, result, new combination, commercialization and advantage. Also it is determined by static and dynamic approaches. The main approaches to the determination of definition "innovative development" are: macro- and microeconomic. The distinctive hallmarks of these approaches have been described. The elements of innovative development have been allocated. It was proved that around of definitions "innovation", "innovative process" and "innovative development of enterprise" only the last provides the increasing of competitiveness and getting the competitive advantages.

The definition of “enterprise product competitiveness” which includes the aspects of production, selling and consumption and the components of product competitiveness estimation have been offered as a base for the formation of the directions of innovative development of the enterprises.

The directions of innovative development of the enterprises were grounded by elements of the enterprise strategy. These directions are: tradable, marketing, production and resource. Modern trends in the hotel-restaurant and tourist business were grouped around of the components of the services competitiveness estimation and allowed to determine the content of the directions of innovative development of the enterprises.

Key words: *innovative development, services competitiveness, hotel and restaurant business.*